

Інноваційні адаптивні стратегії в управлінні малими підприємствами харчової промисловості

Тішаков Петро Юрійович

аспірант Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1535-0648>

Прийнято: 14.08.2024 | Опубліковано: 29.08.2024

***Анотація.** Мета цієї статті полягає у розробці та впровадженні інноваційних адаптивних стратегій для малих підприємств харчової промисловості з метою забезпечення їхньої стійкості та конкурентоспроможності на ринку. В умовах динамічних змін та зростаючих вимог ринку такі підприємства стикаються з численними викликами, що потребують ефективних рішень та інноваційних підходів. Адаптивні стратегії допоможуть підприємствам швидко реагувати на зміни та залишатися конкурентоспроможними. Методи дослідження включають аналіз сучасних тенденцій у харчовій промисловості, вивчення інноваційних підходів до управління в умовах змінного середовища, а також застосування методів стратегічного планування та інвестиційного аналізу. Застосовано порівняльний аналіз для визначення ефективності різних підходів та вивчення кращих практик, що застосовуються успішними малими підприємствами у сфері харчової промисловості. Результати дослідження показують, що інноваційні адаптивні стратегії сприяють підвищенню стійкості та конкурентоспроможності малих підприємств. Впровадження інноваційних*



інструментів маркетингу, стратегічного планування та інвестицій дозволяє підприємствам ефективно реагувати на зміни ринку та підтримувати високий рівень конкурентоспроможності. Зокрема, використання внутрішніх фінансових ресурсів разом із залученням іноземного фінансування сприяє оптимізації бізнес-процесів та підвищенню ефективності діяльності підприємств. Висновки дослідження свідчать про важливість впровадження інноваційних адаптивних стратегій для забезпечення стійкості малих підприємств харчової промисловості. Досвід розвинутих країн підтверджує, що малі підприємства відіграють ключову роль у виході з кризових ситуацій завдяки здатності до швидкої адаптації. Результати дослідження можуть бути корисними для підприємств, які прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність та ефективність, а також для розробників політик, що підтримують розвиток малих підприємств.

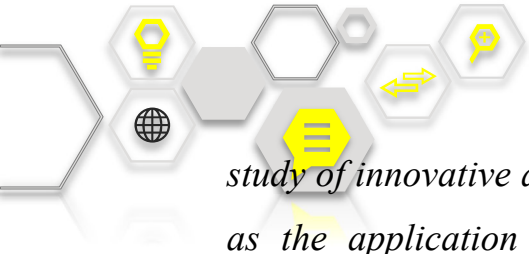
Ключові слова: інноваційний розвиток, адаптація, стратегія, харчова промисловість, конкурентоспроможність, стратегічне планування.

Innovative adaptive strategies in the management of small food industry enterprises

Tishakov Petro

graduate student of the Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1535-0648>

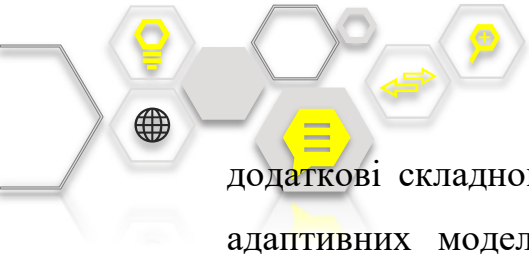
Abstract. *The purpose of this article is to develop and implement innovative adaptive strategies for small food processing enterprises to ensure their sustainability and competitiveness in the market. In the conditions of dynamic changes and growing market requirements, such enterprises face numerous challenges that require effective solutions and innovative approaches. Adaptive strategies will help businesses respond quickly to changes and remain competitive. Research methods include the analysis of modern trends in the food industry, the*



study of innovative approaches to management in a changing environment, as well as the application of strategic planning and investment analysis methods. A comparative analysis was applied to determine the effectiveness of different approaches and to study the best practices used by successful small businesses in the food industry. The results of the study show that innovative adaptive strategies contribute to increasing the sustainability and competitiveness of small enterprises. The introduction of innovative marketing, strategic planning and investment tools allows enterprises to effectively respond to market changes and maintain a high level of competitiveness. In particular, the use of domestic financial resources together with the involvement of foreign financing helps to optimize business processes and increase the efficiency of enterprises. The findings of the study indicate the importance of implementing innovative adaptive strategies to ensure the sustainability of small enterprises in the food industry. The experience of developed countries confirms that small businesses play a key role in overcoming crisis situations due to their ability to quickly adapt. The results of the study can be useful for enterprises seeking to increase their competitiveness and efficiency, as well as for policy makers supporting the development of small enterprises.

Key words: *innovative development, adaptation, strategy, food industry, competitiveness, strategic planning.*

Постановка проблеми. Малі підприємства харчової промисловості стикаються з численними викликами, які потребують впровадження інноваційних адаптивних стратегій управління. По-перше, політична та економічна нестабільність в країні, зокрема збройна агресія росії та її наслідки, створює непередбачуване середовище, в якому підприємства змушені швидко реагувати на зміни, що впливають на їхню діяльність. По-друге, посилення глобалізації та зростаюча конкуренція на ринку потребують від малих підприємств постійної адаптації до нових умов і вимог, що включає адаптацію продуктів, процесів і стратегій до глобальних стандартів. По-третє, реформування влади та зміни в нормативно-правовому середовищі створюють



додаткові складнощі у веденні бізнесу, що потребує розробки ефективних адаптивних моделей для забезпечення відповідності новим вимогам та підтримання конкурентоспроможності. Впровадження ефективних інноваційних стратегій допомагає малим підприємствам підвищувати гнучкість, адаптивність та конкурентоспроможність. Вони забезпечують надійні системи управління, що відповідають актуальним ринковим вимогам, і допомагають уникати внутрішніх конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження вказують на важливість інноваційних стратегій для малого бізнесу. Зокрема, роботи таких вчених як Слободян Н., Левченко Ю., Іванюта Т. [1], Твердохлебов В., Цитович В., Чугунов І., Чапляк Н. [9], Ніценко В. [11], Буднік М. [13], Ландіна Т. [14], Мельник А. [15], Пастухова Е. [16], Соколова Л. [17] звертають увагу на значущості адаптивних підходів та інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності та стійкості малих підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численні дослідження в сфері адаптивних стратегій, існують значні прогалини в розумінні та реалізації цих стратегій, зокрема в контексті малих підприємств харчової промисловості. На сьогоднішній день відсутні конкретні рекомендації щодо інтеграції інноваційних стратегій в управлінські практики на рівні малих підприємств. Крім того, недостатньо уваги приділяється особливостям адаптації до місцевих умов і специфіки галузі, що ускладнює ефективне впровадження нових підходів у практику малих підприємств харчового сектора.

Власний потенційний внесок. У цьому контексті я пропоную інноваційні підходи до управління, адаптовані до галузі харчових технологій. Моя робота включає розробку і впровадження різноманітних методик і практик для підвищення гнучкості організацій, швидкої реакції на зміни та покращення їх конкурентоспроможності. Зокрема, я представляю інноваційну бізнес-модель, що дозволяє стратегічно розвивати потенціал підприємств у харчовій промисловості, враховуючи специфічні потреби і умови ринку малих



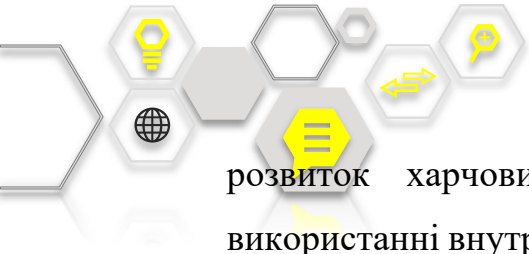
підприємств. Це дозволить заповнити існуючі прогалини і забезпечити більш ефективну адаптацію до сучасних вимог і умов ринку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка і впровадження інноваційних адаптивних стратегій для малих підприємств харчової промисловості, що дозволяють забезпечити їхню стійкість і конкурентоспроможність. Основні завдання включають:

- аналіз сучасних тенденцій і викликів, що впливають на малий бізнес у харчовій промисловості;
- вивчення інноваційних підходів до управління, що адаптуються до змінюваного середовища та основних характеристик адаптаційних стратегій;
- розробка конкурентоспроможної моделі адаптивної стратегії в управлінні малими підприємствами харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні інноваційний розвиток відіграє вагомий роль не тільки у розвитку підприємств, впливаючи на всі аспекти їхньої діяльності, але й на все ринкове середовище загалом. Інновації забезпечують постійне вдосконалення та адаптацію, що дозволяє компаніям підвищувати свою конкурентоспроможність і адаптуватися до змінюваних умов. Вони можуть проявлятися як у вигляді нових продуктів і послуг, так і у впровадженні нових технологій та процесів. Для підприємств, особливо в харчовій промисловості, інновації є запорукою успішної реалізації довгострокових стратегій та забезпечення стійкого розвитку. Це питання активно розглядається в наукових публікаціях, де підкреслюється важливість постійного оновлення та адаптації в умовах швидко змінюваного ринку [1].

Важливість інновацій у харчовій промисловості підкреслює Larina Y. [2], яка акцентує на необхідності впровадження інноваційних інструментів маркетингового просування продукції для досягнення конкурентних переваг. Ахатjonovich A. [3] зазначає, що формування довгострокових конкурентних переваг є ключовим для підприємств цього сектору, оскільки стратегічне планування відіграє вирішальну роль у забезпеченні конкурентоспроможності. Babayev F. [4] досліджує важливість інвестицій у



розвиток харчових підприємств, акцентуючи увагу на переважному використанні внутрішніх фінансових джерел і недостатній увазі до іноземного фінансування та спільних проєктів. Saguy I.S. і Sirotinskaya V. [5] підкреслюють необхідність адаптації малих і середніх підприємств через відкриті інновації, тоді як Somwethee P., Aujirapongpan S., і Ru-Zhue J. [6] акцентують на покращенні інноваційних здібностей персоналу, що позитивно впливає на загальний потенціал компаній.

Основним показником, що відображає інноваційний розвиток економіки України та базується на досягненнях підприємств, які займаються розробкою та впровадженням інновацій, є Global Innovation Index, який щорічно публікує Всесвітня організація інтелектуальної власності (BOIB) [7]. Рейтинг складається на основі аналізу близько 80 показників, які характеризують інноваційний розвиток країн різного рівня економічного розвитку. Згідно з даними звіту, у 2018 році Україна досягла історичного рекорду, піднявшись на 43 позицію з 38,5 балами. Найвищі оцінки країна отримала у категоріях «Людський капітал та дослідження» (освіта, дослідні та академічні ресурси), «Витонченість бізнесу» (патенти, інтелектуальна власність, працевлаштування жінок і меншин, умови праці), «Знання та технології», а також «Креативність». Найгірші результати були у категоріях «Витонченість ринку» (кредити, інвестиції, конкуренція), «Інфраструктура» (доступ до урядових сервісів, вартість ресурсів, показники енергозбереження) та «Інституції» (політика, умови ведення бізнесу). Після цього Україна знову почала відставати: 2019 рік – 47 місце, 2020 рік – 45 місце, 2021 рік – 49 місце. У 2022 році Україна погіршила свій рейтинг у Глобальному інноваційному індексі, опинившись на 57 позиції (у 2021 році була на 49 позиції) серед 132 країн, а також зайняла 34 місце серед 39 економік Європи. Водночас у 2023 році країна досягла покращення, піднявшись на 55 позицію в загальному рейтингу і залишившись на 34 позиції серед європейських економік (рис. 1).

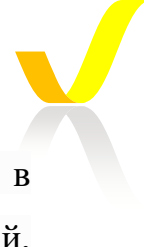
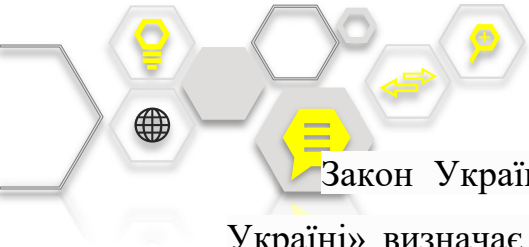


Рис. 1. Позиція України в Глобальному інноваційному індексі в період з 2018-2023 роки

Джерело: власна розробка автора

Статистика демонструє змінний рівень інноваційного розвитку, з покращеннями і погіршеннями в рейтингу протягом останніх років. Попри значний прогрес у 2018 році, країна зазнала регресу до 2022 року, але досягла позитивних змін у 2023 році. Це свідчить про необхідність подальших зусиль для стабільного інноваційного розвитку, що є ключовим для економічного зростання та конкурентоспроможності на глобальному рівні.

Для покращення бізнес-процесів на основі інновацій підприємства харчової промисловості повинні забезпечувати себе фінансовими ресурсами. На різних етапах розвитку підприємства існують різні джерела фінансування, які мають свої особливості. Важливо зазначити, що підприємці намагаються використовувати власні фінансові ресурси в стратегії розвитку, зокрема не покладаючись на державну підтримку. Це підтверджується сучасним станом інноваційної діяльності, яка постраждала від відсутності стратегічного бачення та послідовної державної політики в Україні [8,9]. Частка коштів з місцевих і державних бюджетів не перевищує 3-4%. Загальна ситуація характеризується низьким рівнем впровадження інновацій: технологічність української промисловості відстає від європейських показників на третину, частка високих технологій в експорті в 4-8 разів менша, а енергоефективність – у 10 разів гірша [10].



Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначає правові та організаційні основи для розвитку інновацій, зосереджуючи ресурси на ключових науково-технічних напрямках для підвищення конкурентоспроможності українських товарів. Закон розрізняє стратегічні напрями (до 10 років) і середньострокові напрями (до 5 років) [11]. До завершення воєнного стану основні пріоритети включають розвиток технологій для безпеки та оборони, енергоефективність, альтернативні джерела енергії, високі технології в транспорті та обороні, наноматеріали, агропромисловий комплекс, медичне обслуговування, екологічні технології та інформаційні технології [12]. Усі елементи системи є важливими для інноваційного розвитку підприємств і мають значний вплив на ефективність прийняття бізнес-рішень та формування стратегічної політики в харчовій промисловості.

Досвід розвинутих країн показує, що малі підприємства відіграють ключову роль у виході країн з кризових ситуацій і мають значний потенціал для економічних змін. В умовах конкурентного середовища і децентралізації влади, малі бізнеси постійно адаптуються до змін у господарстві, набираючи нові знання з зовнішніх і внутрішніх джерел. Це підвищує вимоги до розробки інноваційних адаптивних стратегій для ефективного використання підприємницького потенціалу. Проте потрібно визначити, що таке власне адаптація. В економічній енциклопедії вона трактується, як процес пристосування економічних систем і підприємств до змінюваних умов зовнішнього середовища, щоб зберегти ефективність і стабільність [13]. Це включає коригування виробничих і управлінських процесів відповідно до змін у ринку, технологіях і соціально-економічних умовах. Різні дослідники визначають адаптацію як процес, що забезпечує системам здатність до самовідновлення, стабілізації та розвитку (табл. 1).



Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «адаптація»

Автор	Визначення
1	2
Буднік М.М. та Ландіна Т.В.	Процес встановлення динамічної рівноваги між зовнішнім і внутрішнім середовищем підприємства, що дозволяє швидко пристосовуватись до змін або впливати на зовнішнє середовище.
Мельник А.О.	Внутрішня якісна перебудова підприємства для підвищення ефективності відповідно до сучасних вимог ринку та науково-технічного прогресу.
Е. Пастухова	Процес пристосування економічної системи до постійно змінюваних умов для забезпечення виживання і стійкості системи.
Соколова Л.В.	Приведення можливостей підприємства у відповідність зі змінами бізнес-середовища та активний вплив на нього для задоволення потреб споживачів і розвитку бізнесу

Джерело: складено автором за даними [14-17]

Основна мета адаптації – підтримання конкурентоспроможності, ефективності діяльності та стратегічної стійкості підприємства в умовах змінюваного середовища. Основним результатом будь-якого з видів адаптації підприємства є розробка стратегії. Це визначення має бути узагальненим і базуватися на основі даних, які були використані для її створення, а також враховувати можливі перспективи розвитку подій.

Сутнісна тематика досліджень стратегій розвитку підприємств малого бізнесу в процесі адаптації розглядалася в низці наукових праць. До цих дослідників належать Н. Мариненко, Т. Сазонова, Ю. Степанова, О. Таранова, Г. Шарапудінів [18], в роботах яких представлені різні класифікації адаптивних стратегій малих підприємств.

Аналіз інформації про впровадження різних стратегій показує, що існує багато класифікацій і способів адаптації до зовнішніх умов, особливо під час трансформаційних змін. За класифікацією Р. Майлза і Ч. Сноу [19], виділяють чотири види адаптивних стратегій, які при індивідуальному підході актуально застосовувати і сьогодні. Стратегія захисника передбачає зміцнення позицій на існуючих ринках через конкуренцію за якістю або ціною, вдосконалення



управління. Стратегія аналітика дозволяє підприємству пристосовуватися до різних змін у функціонуванні, успішно працюючи як у стабільних умовах, так і під час радикальних соціально-економічних змін. Стратегія дослідника спрямована на пошук і використання нових можливостей, зростання через освоєння нової продукції, інновацій та вихід на нові ринки, здійснюючи ривки за сприятливих умов. Стратегія реагуючого, яка є найменш ефективною і характеризується невизначеністю та відсутністю послідовної політики, підприємства пасивно спостерігають за зовнішнім середовищем, не виробляючи адекватної реакції на зміни [20].

Основна функція адаптивної стратегії розвитку полягає в забезпеченні безперервного розвитку підприємства, адекватно реагуючи на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Ефективність її виконання залежить від інформативності параметрів та індикаторів стану цих середовищ, методів їх вимірювання, а також якості керівних впливів і регуляторів. Адаптивна стратегія розвитку відрізняється готовністю до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі через набір можливих варіантів рішень. Цей набір забезпечується структурою та методом формування адаптивної стратегії, особливо в умовах добровільного об'єднання територіальних громад. Вона дозволяє підприємствам малого бізнесу отримати внутрішнє узгодження для конкурентоспроможного позиціонування та зовнішнє узгодження для успішної реакції на виклики оточення. Щоб адаптивні стратегії малих підприємств були дійсно інноваційними та ефективними, вони потребують постійного аналізу, синтезу та коригування для відповідності ринковим умовам, враховуючи потенціал підприємства, стан галузі та інші фактори. Інноваційні підходи до управління, адаптовані до галузі харчових технологій, включають різноманітні методики і практики, які допомагають організаціям бути гнучкими, швидко реагувати на зміни і підвищувати свою конкурентоспроможність. Агільне управління (Agile Management) фокусується на гнучкості та швидкому реагуванні на зміни, використовуючи короткі цикли роботи (спринти) для розробки нових продуктів, що дозволяє



швидко адаптуватися до змін у споживчих смаках або ринкових умовах. Постійний зворотний зв'язок та вдосконалення процесів забезпечують швидше впровадження новинок. Управління змінами (Change Management) передбачає проактивний підхід до впровадження нових технологій, включаючи всіх рівнів організації у процес змін та використовуючи комунікаційні стратегії для підвищення залученості персоналу. Дизайн-мислення (Design Thinking) орієнтується на споживача та його потреби, застосовуючи творчі методи для вирішення проблем, включаючи етапи емпатії, визначення проблеми, генерації ідей, прототипування та тестування нових продуктів. Lean-управління (Lean Management) зосереджується на мінімізації витрат і підвищенні вартості для клієнтів через постійне вдосконалення процесів (кайдзен) і оптимізацію ресурсів, що допомагає зменшити відходи та підвищити ефективність використання ресурсів. Аналітика даних та бізнес-аналітика (Data Analytics and Business Intelligence) використовують дані для прийняття управлінських рішень, застосовуючи машинне навчання та штучний інтелект для прогнозування і оптимізації, а також постійно моніторять ключові показники ефективності (KPI). Відкриті інновації (Open Innovation) базуються на співпраці з зовнішніми партнерами для генерування інновацій, використанні зовнішніх ідей та технологій і розвитку екосистеми інновацій. Основні характеристики адаптаційних стратегій у харчових технологіях включають гнучкість, що дозволяє швидко реагувати на зміни, проактивність у передбаченні змін і підготовці до них, інноваційність через впровадження нових технологій і методів, орієнтацію на клієнта для розуміння потреб і підвищення задоволеності споживачів, ефективну комунікацію для забезпечення прозорості і сприятливого інформаційного середовища, а також навчання і розвиток персоналу для постійного вдосконалення і професійного росту. Ці підходи допомагають організаціям у галузі харчових технологій залишатися конкурентоспроможними і успішно реагувати на змінюване середовище та потреби споживачів.

Інноваційна модель розвитку підприємства передбачає зростання частки конкурентоспроможної та якісної продукції на ринку, включаючи нові продукти, покращення сервісу, впровадження нових технічних рішень та технологій, підвищення рівня технічної підготовки працівників, а також перехід до часткової, а згодом і повної автоматизації та роботизації виробничих процесів. Це також включає зменшення витрат на матеріали, підвищення капіталовіддачі та рентабельності підприємства як за окремими видами продукції, так і в цілому [21].

Проаналізувавши зібрані дані, ми можемо зобразити інноваційну бізнес-модель для розвитку стратегічного потенціалу підприємства в харчовій промисловості на рисунку (рис. 2).

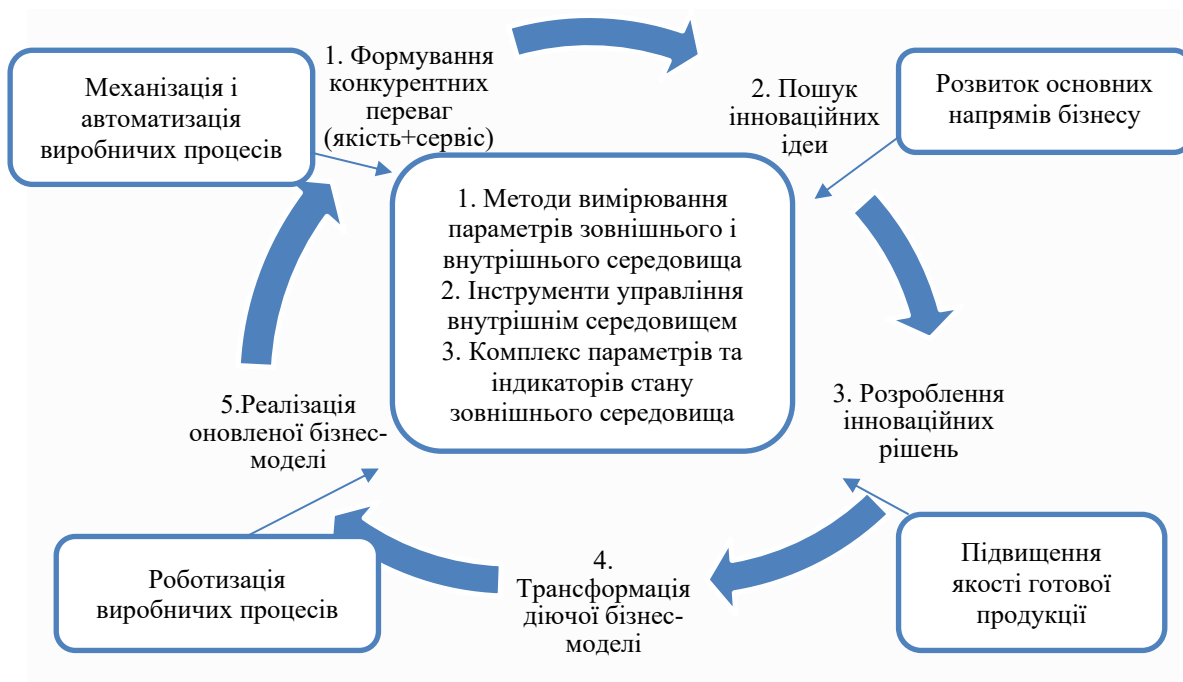


Рис. 2 Конкурентоспроможна модель адаптивної стратегії в управлінні малими підприємствами харчової промисловості

Складено автором.

Конкурентоспроможна модель адаптивної стратегії в управлінні малими підприємствами харчової промисловості складається з кількох ключових етапів і інноваційних адаптивних стратегій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та ефективності підприємств у цій галузі. Першим



етапом є формування конкурентних переваг, де особлива увага приділяється якості та сервісу. Це досягається завдяки використанню методів вимірювання параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища, інструментів управління внутрішнім середовищем, а також комплексу параметрів та індикаторів стану зовнішнього середовища. Ці методи дозволяють підприємствам оцінювати стан ринку, конкурентів та власні внутрішні показники для прийняття обґрунтованих рішень. Другий етап включає пошук інноваційних ідей, що передбачає розвиток основних напрямів бізнесу. Це допомагає визначити нові можливості для зростання та адаптації до сучасних трендів і потреб ринку. Третій етап стосується розроблення інноваційних рішень, спрямованих на підвищення якості готової продукції. Впровадження нових технологій та інновацій покращує якість продукції, що підвищує її конкурентоспроможність на ринку. Четвертий етап передбачає трансформацію діючої бізнес-моделі, зокрема роботизацію виробничих процесів. Використання робототехніки дозволяє автоматизувати виробничі процеси, що знижує витрати, підвищує продуктивність і якість продукції. Завершальним етапом є реалізація оновленої бізнес-моделі, яка включає механізацію і автоматизацію виробничих процесів. Впровадження сучасних механізованих систем оптимізує виробництво та підвищує ефективність роботи підприємства.

Ця модель є циклічною та інтеграційною, що дозволяє малим підприємствам харчової промисловості швидко реагувати на зміни ринкового середовища, впроваджувати інноваційні рішення, підвищувати якість продукції та конкурентоспроможність. Вона забезпечує комплексний підхід до управління, орієнтуючись на постійне вдосконалення та адаптацію до нових умов і викликів ринку.

Розробка адаптивних стратегій для малих підприємств харчової промисловості є складним процесом, що потребує методичного та аналітичного підходу. Основні етапи включають діагностику внутрішнього середовища підприємства, аналіз зовнішніх факторів, оцінку стратегічних альтернатив, вибір стратегії, контроль за її реалізацією та оцінку ефективності.



Це забезпечує ефективний розвиток як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу.

Висновки. Отже, інноваційні адаптивні стратегії відіграють значну роль для розвитку малих підприємств харчової промисловості. Ефективне управління інноваційними процесами є основою для досягнення сталих результатів та конкурентних переваг на ринку. Позитивний вплив інновацій на бізнес-процеси переконує підприємства у необхідності постійного вдосконалення та оновлення стратегічних планів на тривалий період. В умовах української економіки, багато підприємств харчової промисловості обирають франчайзинг та ліцензійні рішення замість розробки власних інновацій. Цей підхід дозволяє зменшити витрати і ризики, оскільки не потребує значних інвестицій у власну технологічну базу та зміни в організації роботи. Проте, для забезпечення стійкого розвитку, важливо, щоб менеджмент приділяв увагу розробці та впровадженню інноваційних стратегій, що дозволяють ефективно реагувати на зміни в ринковому середовищі. Подальші дослідження в цій сфері повинні зосереджуватись на аналізі ефективності різних інноваційних підходів та стратегій, а також на розробці адаптивних моделей, які можуть допомогти малим підприємствам харчової промисловості не лише впроваджувати нові технології, а й успішно адаптуватися до змінюваних умов ринку.

Список використаних джерел:

1. Слободян Н. Я., Левченко Ю. Г., Іванюта Т. М. Вплив інноваційних бізнес-рішень на формування стратегічного потенціалу підприємств харчової промисловості. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2024. Volume 9. № 1. С. 122-130
2. Larina Y. Innovation and marketing strategies of enterprises on the innovative food products market. *Annals of Marketing Management and Economics*. 2017. Vol. 3 (1). P. 33-47. DOI: <https://doi.org/10.22630/AMME.2017.3.1.4>.
3. Axatjonovich A. A. The Affective Factors of Competitiveness o Food Industry Enterprises. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and*



social sciences. 2021. Vol. 1(8). P. 366-375. DOI: <https://doi.org/10.24412/2181-1784-2021-8-366-375>

4. Babayev F. Sources of financing for increasing the competitiveness of the food Industry in Azerbaijan. Scientific Horizons. 2022. Vol. 25(11). P. 111-119. DOI: [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(11\).2022.111-119](https://doi.org/10.48077/scihor.25(11).2022.111-119).

5. Saguy I.S., Sirotinskaya V. Challenges in exploiting open innovation's full potential in the food industry with a focus on small and medium enterprises (SMEs). Trends in Food Science & Technology. 2014. Vol. 38(2). P. 136-148. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2014.05.006>.

6. Somwethee P., Aujirapongpan S., Ru-Zhue J. The influence of entrepreneurial capability and innovation capability on sustainable organization performance: Evidence of community enterprise in Thailand. Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity. 2023. Vol. 9(2). P. 100082. DOI: [https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100082./](https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100082/)

7. Global Innovation Index. URL : https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/

8. Підприємництво як чинник розвитку інноваційної моделі економіки України та її регіонів : монографія / під заг. ред. к.е.н., проф. І.В. Кривов'язюка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 172 с.

9. Твердохлебов, В., Цитович, В., Чугунов, І., Чапляк, Н. Сучасний стан інвестиційних механізмів забезпечення державної фінансової політики на місцевому рівні. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць XII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет – конференції/* Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023.

10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України № 3715-VI від 08.09.2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>

11. Ніценко В.С. Напрямки підвищення енергоефективності на підприємствах харчової промисловості. Адаптивні стратегії розвитку



підприємств харчової промисловості в умовах мінливого світу: матеріали наукового симпозіуму з міжнародною участю. Одеська національна академія харчових технологій. Одеса: Астропринт, 2017. С. 124-129.

12. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т., т. 1 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій; за ред. С.В. Мочерного. Львів: Світ, 2011. 616 с.

13. Буднік М. Адаптація промислових підприємств до ринкових умов господарювання : дис. канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Харківський держ. економічний унт. Х., 2002. 199 с.

14. Ландіна Т. Організаційно-економічні механізми адаптації підприємства до умов ринку. К. : Наукова думка, 1994. 283 с.

15. Мельник А.О. Становлення та розвиток поняття «адаптація підприємства». Вісник Технологічного університету Поділля. 2004. № 1, Ч. 2, Т. 2. С. 135-138.

16. Пастухова Е.А. Адаптація економічної системи до змін середовища. Сучасні наукомісткі технології. 2006. № 5. С. 77-80.

17. Соколова Л.В. Теорія і практика адаптації підприємств до мінливого бізнес-середовища : монографія. Харків : ХНУРЕ, 2004. 288 с.

18. Мариненко Н.Ю. Управління адаптивним розвитком виробничогосподарських структур : дис. д-ра. екон. наук : 08.00.04. Тернопіль, 2017. 403 с.

19. Miles R.E., Snow C.C. Organizational Strategy, Structure and Process. McGraw-Hill : N.Y. 1978.

20. Голич Н. В. Адаптивні стратегії розвитку підприємств малого бізнесу харчової промисловості в умовах децентралізації [Текст] : дис. д-ра філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки : [спец.] 051 ; Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя. Тернопіль, 2021. С. 286.

21. Гросул В.А., Чатченко О.Є. Інноваційні технології оновлення бізнес-моделі підприємства ресторанного господарства. Науковий вісник



Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 27(1). С. 39-44.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-7>